

Harb-i Umûmi'de Bediüzzaman'a has hâl ve hareketler

İslâm Yaşar

Özet

Dünya savaşları, bütün imkânların heder edildiği, medeniyetlerin tahrip olduğu, milyonlarca insanın öldüğü ve insanlığın büyük zarar gördüğü trajediler olarak tarihteki yerini almıştır. 1. Harb-i Umumî de içerdiği şiddetli zulüm ve istabdatla, değerleri ortadan kaldıran özelliğiyle dikkat çeker. Bediüzzaman Said Nursî kendine has hal ve hareketlerle bu savaş içinde yer almış alim bir kumandır. Bu yazı Bediüzzaman Said Nursî'nin Harb-i Umumî içindeki yerin ve önemini ele almakta, onun kendine has farklılıklarını gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler

Harb-i Umumî, tahrip, medeniyet, ölüm, Said Nursî, merhamet, sulh-i umumi

Harp zararlıdır, umûmiyetle devletler arasında çıkar. Başladığı andan itibaren açanı da sebep olanı da elim acılar içinde bırakır. Varlıklarını tehdit eder, huzurlarını bozar. İnsanlarını, imkânlarını, eserlerini, değerlerini kaybettirir. Mâzilerini gölgeler, hâllerini kirletir, istikballerini karartır.

Harb-i Umumî çok daha zararlıdır.

Bediüzzaman
Said Nursî, bu
sahada da bir
istisnadır. Zîra
kendi tabiri ile
'Hindenburg gibi
dehşetli insanlar
nazarında nazârî
kalan gaye-i harb'
ona mâlum oldu,
devletler paktlar
kurup harekete
geçmeden o harbin
çıkacağını fark etti
ve gereğini yerine
getirdi.

Umûmî harpte taraflar devletler değil, devletler topluluklarıdır. Ortak değerleri, müşterek menfaatleri etrafında bir araya gelip paktlar kuran devletler, diğer paktları düşman addederler ve güçlerini birleştirip birbirlerine saldırırlar. İmkânlar heder olur, medeniyetler tahrip edilir, yüz binlerce, milyonlarca insan ölür, beşeriyet büyük zarar görür.

Daha elimi, insanla birlikte insanlık da ölür.

“Nev-i beşer, bu son Harb-i Umumî'nin eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdâdî ile ve merhametsiz tahribâtı ile ve bir tek düşmanın yüzünden yüzer mâsumu perişan etmesiyle ve mağlûpların dehşetli me'yusiyetleriyle ve gâliplerin dehşetli telâş ve hâkimiyetlerini muhâfaza ve büyük tahribâtlarını tâmir edememelerinden gelen dehşetli vicdan azaplarıyla...”¹

Bediüzzaman'ın bu sözlerle de ifade ettiği gibi harbin kazananı olmaz. Belki zararı aza indirilebilir. Onun çaresi de harbin çıkacağını önceden fark edip tedbir almaktır. Bu aslında devletlerin, hükümetlerin, erkân-ı harbiyelerin işidir. Ama onlar harp gâilesi ile meşgul olduklarından çoğu zaman önceden tedbir almayı akıl edemezler. Harbe girip zarar görünce teşebbüs etseler de iş işten geçmiş olur.

İstisnalar müstesna.

Bediüzzaman Said Nursî, bu sahada da bir istisnadır. Zîra kendi tabiri ile 'Hindenburg gibi dehşetli insanlar nazarında nazârî kalan gaye-i harb'² ona mâlum oldu, devletler paktlar kurup harekete geçmeden o harbin çıkacağını fark etti ve gereğini yerine getirdi.

O şartlarda yapılması gereken hareket, yetkilileri ikaz etmek ve etrafındaki insanları harbe hazırlamaktan ibaretti. Bediüzzaman ikisini de yaptı. Bir yandan 'Maddî ve mânevî iki zelzele-i azîme yaklaşıyor hazırlanınız'³ diyerek mes'ul makamları ve müessir mercileri ikaz ederken diğer yandan, Horhor Medresesi'ndeki talebelerine medrese derslerinin yanı sıra harp eğitimi verip silah talimi yaptırdı.⁴

Devletler sınırlarında, ordular kışlalarında harbin çıkacağını anlamak ve cepheye gitmek gibi bir mükellefiyetinin olmadığını bildiği hâlde talebelerini harbe hazırlamak, sadece Bediüzzaman'a has bir hareketti. Başkaları düşünmüşse de harekete geçmemişti. O ise 'büyük ve umûmî bir zelzele' dediği hadiselerin emarelerini görünce hemen hazırlıklara başladı.

1. Bediüzzaman Said Nursî, *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 2000, s.15
2. Bediüzzaman Said Nursî, *Sünubat*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 2000, s.70
3. Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lahikası*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 2000, s: 325
4. Ş. *Vahid*, Bediüzzaman Said Nursî, s.148

Fevkalâde hâller.

Harp çıktığı zaman bütün ülkede böyle hâller yaşansa da herkes kendi işini yapar. Asker cepheye gider savaşır, mektep medrese eğitimine devam eder. Halk işi gücü, çifti çubuğu, malı mülkü ile meşgul olur. İhtiyaç hasıl olduğunda askere geri hizmette yardım eder.

Birinci Harb-i Umumi başlayıp Osmanlı Devleti yedi düvelle dokuz cephede savaştığı zaman da memlekette yaşanan hayat hâlleri aynı idi. Fakat Rus Ordusunun şiddetli taarruzları ve Ermeni çetelerinin ihanetleri karşısında, morali bozulan Osmanlı Ordusu cephede tutunamayıp geri çekilince Kars, Ardahan, Erzurum düşmanın eline geçti.

Kafkas Cephesindeki kötü gidişatı durdurmaya çalışan Erkân-ı Harbiye Reisi Enver Paşa; Bediüzzaman'dan, askere moral desteği vermesi için yardım isteyince o yanına bazı talebelerini de alarak Pasinler Cephesine gitti. ⁵ Aslında kendisinden beklenen hizmet, cephe gerisinde askere mânevî moral verecek dinî konuşmalar yapması idi.

O bu vazifeyi hakkı ile yerine getirdi. Onunla iktifa etmedi, bizzat cepheye gidip savaşa katılarak askerlere söylediği hamasî hâlleri bizzat yaşamayı da vazife addetti. Hatta Ruslar hücumu geçtikleri zaman askerler siperlere çekilirken o, bazı komutanların ikazına rağmen 'Kâfir Rus'un top gülleleri bizi öldüremez. Geri çekilmeye tenezzül etmeyeceğiz, haydi ileri' diyerek, birkaç sefer yaralanmak pahasına sipere girmede. ⁶ Onu gören askerler de sipere girmeyip savaşınca Rus Ordusunun Pasinler'deki ilerleyişi durduruldu.

Bediüzzaman Pasinler Cephesinde, kendisine has bir hâl ve hareket daha yaşadı. 'Eski Harb-i Umumi'nin birinci senesinde, cephe-i harbde, me'hazsız ve kitap mevcut olmadığı hâlde telif edilmiştir' dediği 'İşârâtü'l- İ'caz adlı Kur'an tefsirini yazmaya devam etti.

Böylece dünyada cephede savaşırken, 'daima şehid olmaya hazır vaziyette, halis bir niyetle belâgatın kanunlarını ve ulûm-u Arabiyenin düsturlarını tatbik ederek' ⁷ kitap yazan ilk âlim olarak tarihe geçti ve 'kahraman âlim' sıfatı ile anılmaya hak kazandı.

Yaptıklarının, geriden takviye alan ve Ermeni çetelerinden destek gören Rus Ordusunu durdurmaya yetmemesi üzerine Said Nursî, ekseriyeti talebelerinden meydana gelen dört beş bin kişilik bir milis alayı kurdu, başına geçti ve fiilen savaşılmaya başladı.

Oralarda da silahı ve kalemı birlikte kullandı.

5. (a.g.e. 152)

6. S. Yaşar, *Said Nursî ve Risale-i Nur*, s. 80

7. Bediüzzaman Said Nursî, *İşârâtü'l İcaz*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 2000, s: 9

Böylece dünyada cephede savaşırken, 'daima şehid olmaya hazır vaziyette, halis bir niyetle belâgatın kanunlarını ve ulûm-u Arabiyenin düsturlarını tatbik ederek' ⁷ kitap yazan ilk âlim olarak tarihe geçti ve 'kahraman âlim' sıfatı ile anılmaya hak kazandı.

Bunu haber
alan Said Nursî,
Ermeni çeteleri
ile mücadele
ederek onları
bölgeden çıkarıp
Müslüman halkın
katledilmesine
ve köylerin
yakılıp, yıkılıp
yağmalanmasına
fırsat vermedi.

Keçe Külahlılar...

Hususî kıyafetleri ve başlarındaki keçe külahları ile dikkat çektikleri için böyle anılan ve her türlü hava şartlarında, at üstünde hızla giderken bile isabetli atışlar yapan bu özel birlik, âni baskınlarla Ruslara ağır kayıplar verdirerek Van'a doğru ilerleyişlerini yavaşlattı.

Bediüzzaman'ın sevk ve idaresindeki Keçe Külahlılar, Ermeni çetelerinden daha cesur, hızlı ve çevik hareket ederek onların tesirlerini büyük ölçüde kırdılar. Cephede varlık gösteremeyen Ermenilerinin, savunmasız Müslüman köylerine saldırarak çocukları, kadınları, yaşlıları katletmeleri üzerine bazı Müslümanlar da Ermeni köylerine misilleme yapmaya başladılar.

Bunu haber alan Said Nursî, Ermeni çeteleri ile mücadele ederek onları bölgeden çıkarıp Müslüman halkın katledilmesine ve köylerin yakılıp, yıkılıp yağmalanmasına fırsat vermedi. Van Valisinin de yardımı ile tehcir sırasında öksüz, yetim kalan veya ailesi tarafından terk edilen Ermeni çocuklarını toplayıp koruma altına aldı. Çevredeki Ermeni köylerinde yaşayan çocukları, kadınları ve yaşlıları, herhangi bir misillemeye maruz kalarak zarar görmelerine mani olmak için topladı ve Ermeni kuvvetlerine teslim etti.⁸

Savaş şartlarına rağmen Bediüzzaman'ın gösterdiği bu insanî haslete ve İslâmî hassasiyete hayran kalan Ermeniler de ondan sonra Müslümanların çocuklarını ve kadınlarını öldürmemeye başladılar. Bu sayede iki taraftan da binlerce masum insanın hayatı kurtuldu. Harb-i Umûmi'de tezahür eden bu harika hareket ancak bir tek sözle ifade edilebilirdi.

Bediüzzaman farkı.

Harb-i Umûmi'de herkesin farklı bir hedefi vardı.

Ruslar 'sıcak denizlere' inmek istiyorlar, Ermeniler Rusların yardımı ile Ermeni devleti kurmaya çalışıyorlar, Batılı devletler Osmanlı'yı yıkıp Ortadoğu'nun yer altı zenginliklerini sömürme, Osmanlılar hayatta kalma mücadelesi veriyorlardı. Bediüzzaman'sa hayat kurtarma gayreti içindeydi.

Onun için Ruslar ve Ermeniler tarafından işgal edilen Van'ı en son Keçe Külahlılar terk etti. Gevaş'ı, ahâli kasabayı boşaltıncaya kadar müdafaa ettiler. Muş'u istila eden Rusların elinde kalan on dört topu kurtarıp Bitlis'e getirdiler. Osmanlı Ordusu Bitlis'i boşaltıp Siirt taraflarına

çekildiği hâlde Bediüzzaman ve talebeleri gitmediler. Hayatları pahasına şehri müdafaaya devam ettiler.

Bitlis'te muhasara ve müdafaaya hafta boyu sürdü. Ahâli şehri boşalttıktan sonra sokak savaşları başladı. Çarpışmalarda, Bediüzzaman'ın, aralarında yeğeni Ubeyd'in de bulunduğu talebelerinin pek çoğu şehid oldu. Kendisi yaralanınca birkaç talebesi ile birlikte Ruslara esir düştü.

Rus kumandanı, Bediüzzaman'a, aşiretlerin silahlarını bırakıp teslim olmaları için mektup yazmasını, bunu yaptığı takdirde kendisini serbest bırakacağını söyledi. O da önce çoluk çocuk demeden katliam yapan Ermeni çetelerinin silahlarını toplamasını istedi.

Rus kumandanı onların kendilerine yardım ettiklerini, o sayede Rus Ordusunun bir kolunun Halep'i aldığını, kendilerinin de Siirt'i, Diyarbakır'ı geçip onlarla birleşeceklerini ve yakında Akdeniz'e ulaşacaklarını söyleyerek Ermenilerin silahlarını toplamayacağını ifade etti.

"Dağ-taş askeriniz olsa, Delikli Taş'ı geçemeyeceksiniz" dedi Bediüzzaman.⁹ Delikli Taş, Bitlis'le Siirt arasında şehre yirmi kilometre mesafede bir mevkiin adı idi. Bitlis'i alarak Siirt'e doğru ilerleyen Rus Ordusu, Rusya'da Bolşevik ihtilalinin öncüsü sayılan iç karışıklıkların çıkması üzerine geri çağırıldı ve Rusya'ya çekildi. Bu hadise Bediüzzaman'ın, harbin neticesini savaşanlardan daha iyi bildiğini gösteren harika bir hâldi.

Zira, Ruslar Delikli Taş'ı geçemediler.

"Ben Müslüman âlimiyim."

Rus Çarının dayısı ve Kafkas Cephesi Başkumandanı Nikola Niko-
loviç, Kosturma'daki kampta esir teftişi sırasında, herkes ayağa kalktığı hâlde ayağa kalkmayan Bediüzzaman'a hareketinin sebebini sorduğunda, o böyle dedi. Ardından da devam etti.

"İmanlı bir kimse, Cenab-ı Hakkı tanımayan bir adamdan üstündür. Eğer karşısında ayağa kalksaydım, mukaddesatıma hürmetsizlik etmiş olurum. Onun için kıyam etmedim."¹⁰

Bediüzzaman'ın bu izahı generali ikna etmedi. Şahsına yapılan hareketi Rus Çarına ve ordusuna hakaret telakki ederek divan-ı harpte yargılanmasını istedi. O sırada kurulan harp mahkemesi de idam edilmesine karar verdi. Diğer esir subayların, özür dileyerek bağışlanmasını talep etmesini istemelerine rağmen Bediüzzaman özür dilemedi. İdam mangasının karşısında son arzusu sorulunca iki rekat namaz kılmak istedi.

"İmanlı bir kimse, Cenab-ı Hakkı tanımayan bir adamdan üstündür. Eğer karşısında ayağa kalksaydım, mukaddesatıma hürmetsizlik etmiş olurum. Onun için kıyam etmedim."

9. Said Nursi ve Risale-i Nur s: 86

10. Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 2000, s: 517

Dünyanın gidişatı, cemiyetin işleyişi insana huzur ve mutluluk vermekten çok uzaktı. O şartlardaki herkes esaretten kurtulup vatana dönerek dünyadan kâm almayı hayal ederken, Bediüzzaman yine kendine has bir karar verdi.

Ölümden korktu da uzattı demesinler diye biraz çabuk kıldığı o namaz esnasında yumuşadı Rus generalinin kalbi. Her gün binlerce insanla muhatap olduğu için bir kişinin bir hareketi ne maksatla yaptığını iyi bilirdi. Bediüzzaman'ın, o hareketi ile bir âlim olarak mukaddesatının gereğini yaptığını anladı ve yalnız affetmekle kalmadı, özür de diledi.

Bediüzzaman'ın milis kuvvetleri komutanı olmasına, 'albay' denmesine, öyle bilinmesine ve her hâli ile kahraman bir komutan vasfı taşımasına rağmen; kendisini 'hoca' diye tanıtmaması, kamplarda mescid açtırması, komutanlık maaşını mescidlere ve esirlere harcaması, kampta dinî dersler vermesi ve hayatı pahasına da olsa dinine hâlel getirecek hareketler yapmaması mânidârdı.

Onun, davasını hayatından aziz bilmesi, hayatını davasına adanması ve gerektiğinde ölüme meydan okuyarak davasını müdafaa etmesi, hayatta kalmasına vesile oldu. Yani merhum Akif'in dediği gibi hayat için elzem olanı yaptı ve kazandı.

"Hayat için elzem, hayatı istihkâr."

"Dünya gamından geçip, yokluğa kanat açıp

Şevk ile her dem uçup, çağırırım dost, dost."

Niyazî Mısırî'nin bu mısralarda ifade ettiği hâlet-i ruhiye içinde geçen esaret yıllarında 'O hüznü, rikkatli, firkatli, uzun gurbet gecelerinde Volga Nehri'nin kenarındaki Tatar Camii'nde dergâh-ı İlâhiye iltica ederken hep harpte şehid olan talebelerini, dostlarını düşündü.

Osmanlı gibi o da yeni bir hayat safhasının eşiğindedi. 'Eski Said' tabir ettiği hareketli yıllar gerilerde kalmıştı. 'Yeni Said' diye vasıflandırıldığı hayat safhası ise henüz başlamamıştı. Dünyanın gidişatı, cemiyetin işleyişi insana huzur ve mutluluk vermekten çok uzaktı. O şartlardaki herkes esaretten kurtulup vatana dönerek dünyadan kâm almayı hayal ederken, Bediüzzaman yine kendine has bir karar verdi.

"Bakiye-i ömrümü mağaralarda geçireceğim. Bu insanların hayat-ı içtimaîyesine karışmak artık yeter."

Harb-i Umûminin dağdağalı ve keşmekeş esaretinden harika bir sûrette kurtulup İstanbul'a döndüğünde kendisini 'Halifeden, Şeyhü'l-İslâmdan, Başkumandandan tut, tâ medrese talebelerine kadar' ¹¹ her seviyeden insanın ilgisiyle şekillenen cazip bir şan ve şeref halkasının içinde buldu.

Kader kendisini, Kosturma'da verdiği kararda imtihan ediyor gibiydi. Bunu bildiğinden hüsn-ü teveccühe ve iltifata aynıyle mukabele etmedi. Dârü'l-Hikmet-i İslâmiye'deki dinî vazifeyi kabul ederken 'dünyaya çağırılma' olarak gördüğü makamlardan ve imkânlardan uzak durdu.

Kosturma'da verdiği kararı tatbik etmek istercesine ilk zamanlar Eyüb Sultan Camii'nin mağarayı andıran zikir hücrelerinde, ardından Sarıyer'deki küçük bir bağ evinde, sonra da Yûşa Tepesi'ndeki kulübede inzivaya çekildi. Oralarda Yeni Said dediği hayat şartlarını şekillendirmeye çalışırken İstanbul işgal edildi.

Harb-i Umûmi belasının bu sefer de devletin başına ve hilâfetin merkezine musallat olduğunu görünce kendisinden yardım istenmesini beklemeden, düşmanla mücadele etmek maksadıyla İstanbul'a döndü.

Yıllarca cephede savaşmış bir komutan olarak tekrar, çok iyi kullandığı silahı eline alıp bir birliğin başına geçerek savaşması beklenirken, o yine 'Bediüzzaman farkı' denebilecek bir mücadele tarzı geliştirdi. Düşmana askerle, silahla değil; sivil halkla, kitapla karşı koydu. Çok başarılı olan ve dünyada kısa zamanda makes bulan bu hareketin adı da tarzı gibi müsbetti:

Müsbet Hareket.

37.508.686

Resmî kaynaklara göre Birinci Harb-i Umumi'de ölen asker sayısının toplamı idi bu rakam. Onca büyük zarara ve kayıplara rağmen istediğini elde edemeyen muhteris devletler, aradan çeyrek asır geçmeden bu sefer İkinci Harb-i Umûmi'yi başlattılar.

Bu harpte taraflar gelişmiş silahlar ve düştüğü yerde canlı bırakmayacak, en az elli sene de canlı yaşatmayacak kadar büyük tahribât yapan atom, hidrojen gibi bombalar kullandıklarından kayıplar yalnız cephe-deki askerlerle sınırlı kalmadı. Askerden fazla sivil kaybına sebep olduğundan İkinci Harb-i Umûmi'de ölen insan sayısı yine resmî kayıtlara göre 66 milyondan fazlaydı.

Türkiye devlet olarak İkinci Harb-i Umumi'ye girmede ama kendi içinde öylesine katı bir idare tarzı takip etti ki, memleketin gelir kaynaklarının kurutulması, imkânlarının heder edilmesi ve kıtlık, salgın hastalık, baskı ve zulüm yüzünden hayatını kaybeden veya zarar gören insan sayısı harbe giren bir devlet kadar fazla oldu.

Bediüzzaman Said Nursî ve talebeleri de dehşetli mezalime maruz

Bu harpte taraflar gelişmiş silahlar ve düştüğü yerde canlı bırakmayacak, en az elli sene de canlı yaşatmayacak kadar büyük tahribât yapan atom, hidrojen gibi bombalar kullandıklarından kayıplar yalnız cephe-deki askerlerle sınırlı kalmadı.

Dünyanın gidişatı, cemiyetin işleyişi insana huzur ve mutluluk vermekten çok uzaktı. O şartlardaki herkes esaretten kurtulup vatana dönerek dünyadan kâam almayı hayal ederken, Bediüzzaman yine kendine has bir karar verdi.

Ölümden korktu da uzattı demesinler diye biraz çabuk kıldığı o nalmaz esnasında yumuşadı Rus generalinin kalbi. Her gün binlerce insanla muhatap olduğu için bir kişinin bir hareketi ne maksatla yaptığını iyi bilirdi. Bediüzzaman'ın, o hareketi ile bir âlim olarak mukaddesatının gereğini yaptığını anladı ve yalnız affetmekle kalmadı, özür de diledi.

Bediüzzaman'ın milis kuvvetleri komutanı olmasına, 'albay' denmesine, öyle bilinmesine ve her hâli ile kahraman bir komutan vasfı taşımasına rağmen; kendisini 'hoca' diye tanıtmaması, kamplarda mescid açtırması, komutanlık maaşını mescidlere ve esirlere harcaması, kampta dinî dersler vermesi ve hayatı pahasına da olsa dinine hâlel getirecek hareketler yapmaması mânidârdı.

Onun, davasını hayatından aziz bilmesi, hayatını davasına adanması ve gerektiğinde ölüme meydan okuyarak davasını müdafaa etmesi, hayatta kalmasına vesile oldu. Yani merhum Akif'in dediği gibi hayat için elzem olanı yaptı ve kazandı.

"Hayat için elzem, hayatı istihkâr."

"Dünya gamından geçip, yokluğa kanat açıp

Şevk ile her dem uçup, çağırırım dost, dost."

Niyazî Mısri'nin bu mısralarda ifade ettiği hâlet-i ruhiye içinde geçen esaret yıllarında 'O hüznü, rikkatli, firkatli, uzun gurbet gecelerinde Volga Nehri'nin kenarındaki Tatar Camii'nde dergâh-ı İlâhiye iltica ederken hep harpte şehid olan talebelerini, dostlarını düşündü.

Osmanlı gibi o da yeni bir hayat safhasının eşiğindeydi. 'Eski Said' tabir ettiği hareketli yıllar gerilerde kalmıştı. 'Yeni Said' diye vasıflandırdığı hayat safhası ise henüz başlamamıştı. Dünyanın gidişatı, cemiyetin işleyişi insana huzur ve mutluluk vermekten çok uzaktı. O şartlardaki herkes esaretten kurtulup vatana dönerek dünyadan kâam almayı hayal ederken, Bediüzzaman yine kendine has bir karar verdi.

"Bakiye-i ömrümü mağaralarda geçireceğim. Bu insanların hayat-ı içtimaîyesine karışmak artık yeter."

Harb-i Umûminin dağdağalı ve keşmekeş esaretinden harika bir sûrette kurtulup İstanbul'a döndüğünde kendisini 'Halifeden, Şeyhül-İslâmdan, Başkumandandan tut, tâ medrese talebelerine kadar' ¹¹ her seviyeden insanın ilgisiyle şekillenen cazip bir şân ve şeref halkasının içinde buldu.

Kader kendisini, Kosturma'da verdiği kararda imtihan ediyor gibiydi. Bunu bildiğinden hüsn-ü teveccühe ve iltifata aynıyle mukabele etmedi. Dârü'l-Hikmet-i İslâmiye'deki dinî vazifeyi kabul ederken 'dünyaya çağırılma' olarak gördüğü makamlardan ve imkânlardan uzak durdu.

Kosturma'da verdiği kararı tatbik etmek istercesine ilk zamanlar Eyüb Sultan Camii'nin mağarayı andıran zikir hücrelerinde, ardından Sarıyer'deki küçük bir bağ evinde, sonra da Yüşa Tepesi'ndeki kulübede inzivaya çekildi. Oralarda Yeni Said dediği hayat şartlarını şekillendirmeye çalışırken İstanbul işgal edildi.

Harb-i Umûmi belasının bu sefer de devletin başına ve hilâfetin merkezine musallat olduğunu görünce kendisinden yardım istenmesini beklemeden, düşmanla mücadele etmek maksadıyla İstanbul'a döndü.

Yıllarca cephede savaşmış bir komutan olarak tekrar, çok iyi kullandığı silahı eline alıp bir birliğin başına geçerek savaşması beklenirken, o yine 'Bediüzzaman farkı' denebilecek bir mücadele tarzı geliştirdi. Düşmana askerle, silahla değil; sivil halkla, kitapla karşı koydu. Çok başarılı olan ve dünyada kısa zamanda makes bulan bu hareketin adı da tarzı gibi müsbetti:

Müsbet Hareket.

37.508.686

Resmî kaynaklara göre Birinci Harb-i Umumi'de ölen asker sayısının toplamı idi bu rakam. Onca büyük zarara ve kayıplara rağmen istediğini elde edemeyen muhteris devletler, aradan çeyrek asır geçmeden bu sefer İkinci Harb-i Umûmi'yi başlattılar.

Bu harpte taraflar gelişmiş silahlar ve düştüğü yerde canlı bırakmayacak, en az elli sene de canlı yaşatmayacak kadar büyük tahribât yapan atom, hidrojen gibi bombalar kullandıklarından kayıplar yalnız cephe-deki askerlerle sınırlı kalmadı. Askerden fazla sivil kaybına sebep olduğundan İkinci Harb-i Umûmi'de ölen insan sayısı yine resmî kayıtlara göre 66 milyondan fazlaydı.

Türkiye devlet olarak İkinci Harb-i Umumi'ye girmedi ama kendi içinde öylesine katı bir idare tarzı takip etti ki, memleketin gelir kaynaklarının kurutulması, imkânlarının heder edilmesi ve kıtlık, salgın hastalık, baskı ve zulüm yüzünden hayatını kaybeden veya zarar gören insan sayısı harbe giren bir devlet kadar fazla oldu.

Bediüzzaman Said Nursî ve talebeleri de dehşetli mezalime maruz

Bu harpte taraflar gelişmiş silahlar ve düştüğü yerde canlı bırakmayacak, en az elli sene de canlı yaşatmayacak kadar büyük tahribât yapan atom, hidrojen gibi bombalar kullandıklarından kayıplar yalnız cephedeki askerlerle sınırlı kalmadı.

Bediüzzaman,
'ömür sermaye-
sinin az, iman
kurtarmak,
ibadet etmek gibi
lüzumlu işlerin
çok olduğunu'
söyleyerek başladı
o soruya cevap
vermeye. Talebe-
leri harbin maddî
zararlarına ve
insan kayıplarına
dikkat çekmesini
beklerken o onlar-
dan pek bahset-
medi.

kalıp zarar gören insanlardandı. Harbin devam ettiği yıllarda Bediüzza-
man Kastamonu'da sürgünde idi. O harp sırasında da kendine has hâl ve
hareketler içinde bulununca talebeleri sordular:

"Küre-i arzı herc ü merce getiren ve İslâm mukadderâtıyla alâkadar
olan bu dehşetli Harb-i Umûmiden hiç sormuyorsun ve merak etmi-
yorsun. Halbuki bir kısım âlim ve mütedeyyin insanlar cemaati ve camii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir
hâdise mi var veya onlarla meşgul olmanın bir zararı mı var?"¹²

Bediüzzaman, 'ömür sermayesinin az, iman kurtarmak, ibadet etmek
gibi lüzumlu işlerin çok olduğunu' söyleyerek başladı o soruya cevap
vermeye. Talebeleri harbin maddî zararlarına ve insan kayıplarına dik-
kat çekmesini beklerken o onlardan pek bahsetmedi. Radyo vasıtasıyla
küre-i arzdeki boğuşmaları merakla takip etmenin kişiye, ailesine, çev-
resine vereceği zararları anlattı ve ekledi:

"Harp boğuşmalarını merak ile takip eden, bir tarafa kalben taraftar
olur, onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur."

Umûmi harplerin veya benzeri boğuşmaların yazılı, sözlü, görüntülü,
sanal mevkuteler vasıtasıyla takip edilmesinin, insanın yalnız dünyası-
nı karartmakla kalmayacağını, ahiretine de zarar vereceğini ifade eden
bu sözler, harplerin ve sair boğuşmaların, taraflarla hiç alâkası olmayan
insanlara bile ne kadar büyük zararlar verdiğini göstermeye yetiyordu.

Mütedeyyin insanların, hatta âlimlerin bile yenemediği merak his-
sini o talebeler de yenememişler ki, bir yıl kadar sonra âdetâ dünyadaki
boğuşmaları radyodan takip etmeye izin vermesini istercesine aynı so-
ruyu tekrar sordular.

Zındıka dediği ifsat komitelerinin ve nifak mihraklarının, o boğuş-
şanlardan birine dayanıp ehl-i diyâneti ezeceğini söyleyen Bediüzzaman
meraklı muhataplarına 'Senin tarafgirlik cihetiyle kazandığın günahlar,
fâidesiz boynunda kalır' dedi. Son sözü çok daha müessirdi.¹³

"Siz baktınız, günahlardan başka ne kazandınız? Ben bakmadım, ne
kaybettim?"

Hülâsa, harp zararlıdır.

Harb-i Umûmi daha da zararlıdır.

Harbin medeniyet adına yapılması ise sadece zararlı değil, insanlığın
geleceği açısından tehlikelidir. Bediüzzaman'ın harb-i umûmiler sıra-
sında taşıdığı hâller ve yaptığı hareketler, o zararları aza indirip tehlike-

leri bertaraf etme çabasının tezahürüdür.

Medeniyeti, 'beşere menfaati bulunan iyilikler' diye tarif eden Bediüzzaman, 'harb-i umûmilerin; seyyiatlarını, sefahatlarını medeniyetin mehasini zanneden ahmakların' beşeriyetin başına açtıkları dehşetli belalar olduğunu söyleyerek insanlığı ikaz etti.

"Medeniyetin günahları iyiliklerine galebe edip seyyiatı hasenatına racih gelmekle beşer iki harb-i umûmi ile iki dehşetli tokat yiyip, o günahkâr medeniyeti zir ü zeber edip öyle bir kustu ki, yeryüzünü kanla bulaştırdı." ¹⁴

İki umûmi harp de Avrupa'da çıktı ve medeniyet adına yapıldı. Harb-i umûmilerin meydana gelmesinde Müslümanların pek dahli yoktu. Çok zarar gördüler ama devam etmesine de sebep olmadılar. Onun için yüz milyondan fazla insanın hayatına, ondan çok daha fazlasının da sağlığına, sıhhatine mâlolan iki harb-i umûminin yeryüzüne bulaştırdığı kanı ancak, iman ve vicdan eli kirlenmeyen Müslümanlar temizleyebilir.

Nitekim, 'felâket ve helâket asrının adamı' olması hasebiyle bunu bilen Bediüzzaman Said Nursî de hem Risâle-i Nur külliyyatını telif ederek istikbaldeki İslâmiyetin kuvvetini teşekkül ettirip sulh-u umûminin zeminin hazırladı, hem de o temizliğin yolunu göstererek müjdesini verdi:

"İnşallah istikbaldeki İslâmiyetin kuvveti ile medeniyetin mehasini galebe edecek, zemin yüzünü pisliklerden temizleyecek, sulh-u umûmiyi de temin edecek."

Abstract

World wars are tragedies in which all resources are wasted, civilizations fall into ruin, millions of lives are lost and mankind suffers. First World War stands out with its oppression and tyranny and its removal of all values. Bediüzzaman Said Nursi is an intellectual commander who played a role in this war with his specific manners. This article discusses the role and importance of Bediüzzaman Said Nursi in the Great War, and reveals his specific differences.

Keywords: The Great War, ruin, civilization, death, Said Nursi, clemency, World Peace

İki umûmi harp de Avrupa'da çıktı ve medeniyet adına yapıldı. Harb-i umûmilerin meydana gelmesinde Müslümanların pek dahli yoktu. Çok zarar gördüler ama devam etmesine de sebep olmadılar. Onun için yüz milyondan fazla insanın hayatına, ondan çok daha fazlasının da sağlığına, sıhhatine mâlolan iki harb-i umûminin yeryüzüne bulaştırdığı kanı ancak, iman ve vicdan eli kirlenmeyen Müslümanlar temizleyebilir.